

drMáriás-életútinterjú

Készítette: Rozsonits Tamás

A beszélgetés időpontja: 2019. június 26., Budapest, XIII. kerület

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Rozsonits Tamás:

Mikor és hol születél?

drMáriás:

1966. november 3-án Újvidéken¹ egy erős zenei kötődésű családban. Kezdetben édesanyám volt a legnagyobb hatással a zenei fejlődésemre, aki az újvidéki rádió komolyzenei szerkesztőjeként dolgozott. Furcsán alakuló életpálya és hosszú út vezette őt a rádióig, ugyanis soha nem tanult zenét. Angol nyelvet tanult a belgrádi egyetemen, később Oxfordban szerzett szakképesítést. Dédnagyapám kórust vezetett és orgonista volt, tőle örökölhette a zenéhez való erős kötődést. Legidősebb nővére végzett zongoraművész volt, akitől nagyon sokat tanult a komolyzenéről. Fiatalon a dzsessz iránt érdeklődött, slágereket játszott egy zenekarban és szólóban is, játékában sokat improvizált, mivel jól ismerte a harmóniavilágot. Ezzel párhuzamosan a komolyzenében is elmélyült, számtalan koncertre járt, lemezt hallgatott, könyvet olvasott, s később páréves koromtól megannyi koncertre és operaelőadásra, valamint kortárs zenei és dzsesszhangversenyre is magával vitt. Édesapám komolyzenei darabokat hegedült, autentikus népdalokat énekelt, jól táncolt. Később a nálam öt évvel idősebb Zoltán bátyámtól is érkeztek hatások. Ő is jól zongorázott, érdekelte a dzsessz, később a rockzene. Ő mutatta meg az első rockzenét, azután jött sorban tőle sok minden: funky, dzsessz, diszkó, pop, s később persze a generációs társaimtól is sok hatás, különösen a punk.

Rozsonits Tamás:

Édesapád mivel foglalkozott?

drMáriás:

Neves belgyógyász szakorvos volt, a Péterváradai Kórház vezető főorvosa tíz éven keresztül.

Rozsonits Tamás:

Csendes, elülős kisfiú voltál vagy bandáztál inkább?

drMáriás:

A kettő keveréke. Részben zárkózott, introvertált, meditáló, kreatív dolgokkal bíbelődő, játékokban elmélyülő, másrészt nyitott, barátkozó, focizó, bandázó, aki nem félt a konfliktusoktól és a bunyózástól sem. Aztán tinédzser koromban megtetszett a punkzene és a lázadás kultúrája, ami felerősítette a két végletet.

Rozsonits Tamás:

Szeretnél iskolába járni?

---

¹ A Vajdaság fővárosa; manapság Novi Sad, Szerbia második legnagyobb városa.

drMáriás:

Nem szerettem a kötöttségeket, de jól tanultam. A legtöbb bosszúságot én okoztam a tanároknak a generációmban, de a nagyon jó tanulmányi eredményeim miatt nem tudtak mit kezdeni velem. Persze magatartásból sosem voltam jeles, leggyakrabban kettes vagy hármas.

Rozsonits Tamás:

Milyen iskolába jártál?

drMáriás:

Újvidéken három elemi iskolában volt magyar tagozat, én a Sonja Marinković Általános Iskolában jártam ki az elemi nyolc osztályát egy tizenöt fős magyar osztályban. Az osztálytársaim jobbára híres írók, sportolók és közéleti emberek gyerekei voltak: Rátgéber Laci,² akinek az édesapja is sportoló volt, majd a jugoszláv női kosárlabda-válogatott edzője; Móra Robi, Móra András tartományi kormányfő és neves közgazdász fia; Brasnyó János, az író Brasnyó István³ fia, stb. Érdekes és színes környezetbe kerültem. Az általános iskolával párhuzamosan elkezdtem zeneiskolába járni, ahol zongorát és mellé éneket és zeneelméletet tanultam, bár mindig trombitálni szerettem volna. Miután elvégeztem négy év zongorát harsonára váltottam. Abból is elvégeztem négy évet, majd pár évnyi szünetet követően eldöntöttem, hogy mindenképpen a Zeneakadémiára szeretnék beiratkozni, ami húszévesen valósult meg. Addig mint harsonás beálltam különböző zenekarokba. Ezek egyrészt kísérleti, kortárs és dzsesszformációk voltak, amihez remek táptalajt nyújtott az újvidéki nagyon erős kortárs és a dzsesszzenéi élet. Gyerekkorom óta ismerhettem Ladik Katalint⁴ és Király Ernőt,⁵ akik az ottani kísérleti zene és multimédia-események nemzetközileg is elismert személyiségei voltak; Boris Kovačot,⁶ a híres szaxofonost, zeneszerzőt, zenekarvezetőt, akivel később zenéltem is, az ő stúdiójában rögzítettük az első felvételeinket és még sokan másokat, akik kísérleti és más újító zenei formákkal foglalkoztak. Különböző formációk alakultak, és mi egyikből a másikba vándorolva egészítettük ki egymást. Így játszottam dixielandtól kortárs zenéig, improvizált dzsessztől art-rock, punk és underground zenéig nagyon sok mindent.

Rozsonits Tamás:

Zenét is akkoriban kezdted írni?

drMáriás:

Igen, voltak alkalmi formációk, amiket én hoztam össze és irányítottam, s voltak, amelyekben egyenrangú zenészekként működünk. 1982-ben létrehoztam egy triót, a Testa di Shakespeare-t (Shakespeare feje), amelyben Bada Dada⁷ szavalt és harmonikázott, Zoran Pantelić dobolt én pedig harsonáztam. Később Bada helyére a fagottos Burza Vlado került, majd volt egy triónk, amelyben Kovács Tickmayer István⁸ zongorázott és Djordje Delibašić dobolt. Sok izgalmas formációban játszottam párhuzamosan, húszéves koromig leginkább zenei téren voltam aktív. Felléptünk kortárs és dzsesszfesztiválokon, kis klubokban, galériákban, sörözőkben, házibulikon. 1984-ben, tizennyolc évesen volt az első komoly fellépésem az Újvidéki Jazzfesztiválon. A középiskolába érve rám rúgta az ajtót a punk. Ideális keretet adott ahhoz, ahogy serdültünk, s egyrészt élveztük, ami ezzel jár, másrészt

---

² Rátgéber László (1966) kosárlabda mesteredző, a magyar férfi kosárlabda-válogatott szövetségi kapitánya.

³ Brasnyó István (1943–2009) vajdasági magyar költő, író, műfordító.

⁴ Ladik Katalin (1942) költő, performer, színésznő.

⁵ Király Ernő (1919–2007) vajdasági néprajzkutató, avantgárd zeneszerző, feltaláló.

⁶ Boris Kovac (1955) szerb zeneszerző és multi-instrumentalista.

⁷ Bada Tibor (1963–2006) festőművész, költő, előadóművész.

⁸ Kovács Tickmayer István (1963) vajdasági zeneszerző, zongorista, író.

kerestük helyünket a világban. Ennek lett aztán az útja a művészetekben való megmártózás. A 9. és 10. osztályban még magyarul tanulhattunk, aztán a középiskola második felétől már nem oktattak magyar nyelven, így a generációnk szétszóródott. 11. és 12. osztályba a Természettudományi Középiskola földrajz szakára kerültem, ott érettségizem. (Korábban annak a gimnáziumnak a dédnagyanyám volt az igazgatója.). 1985-ben érettségiztem, majd be kellett vonulnom tizenöt hónap katonai szolgálatra, így kikerültem az addigi zenei pörgésből, amit aztán megfelelő zenésztársak híján festéssel és írással pótoltam.

Rozsonits Tamás:

Komoly, többgenerációs értelmiségi családban nőttél fel, ahol beleszülettél a kultúrába és a művészetekbe. Emellett az egykori Jugoszláviában nem volt gond nyugati lemezeket, könyveket, filmeket beszerezni. Mit jelentett ez számodra?

drMáriás:

A fontos külföldi lemezek kiadásukat követően nem sokkal általában Jugoszláviában is megjelentek saját gyártásban, licenszelve, olcsó áron. Ha valami nem jelent meg, mert ritka, különös, szokatlan anyag volt, azt beszerezhettük postai úton. Walesben működött egy kis lemezterjesztő cég, a Cob Records, tőlük rendeltem nagyon sok lemezt, amelyeket általában miután egy darabig hallgattam eladtam, hogy a pénzen újakat rendelhessek. Rendszeresen értesültem arról, mik az újdonságok a kiadóktól kapott katalógusokból. Működött a szájhagyomány is, de néhány szaklap is megjelent, habár azokra nem voltam annyira kíváncsi. Inkább a saját ízlésemre támaszkodtam. Alapvetően underground, art-rock és punk zenék iránt érdeklődtem akkoriban.

Rozsonits Tamás:

Szerinted miért? Mi majdnem egyidősek vagyunk, én abban az életkorban a hard rock és a heavy metal elkötelezett rajongója voltam.

drMáriás:

A mi akkori helyzetünkre leginkább a punk és az underground magatartásforma tudott megfelelő választ adni. A punk attitűdre nagy szükségünk volt ahhoz, hogy generációs, nyelvi, politikai, nemzetiségi és egyéb identitásunk terhei alól a közvetlen lázadás eszközeivel harcolva a kanonizált tiszteletrendszert megkérdőjelezhessük. Nagyon fontos szelep volt ez akkoriban a számunkra, talán nem is voltunk a tudatában annak, hogy mennyire! Sok mindent úgy tudtunk kitombolni magunkból, hogy az közben egy kulturális és generációs kommunikációs módot, közös identitást nyújtott a számunkra. A punkban a keményebb, szókimondóbb, valódi új szemléletet hozó zenekarok álltak hozzám a legközelebb. Kevésbé az olyan popzenekarok, mint a Ramones,⁹ vagy a reggae-alapúak, mint a Clash,¹⁰ sokkal inkább a vérbeli bátor lázadók, mint a Sex Pistols¹¹.

Rozsonits Tamás:

Magyarként milyen volt felnőned Újvidéken? Lehetett-e érezni akkor valamilyen etnikai feszültséget?

---

⁹ A Ramones 1974-ben alakult amerikai zenekar; hatással volt a később alakult brit punk-rock zenekarokra.

¹⁰ A Clash (1976–1986) angol punk-rock együttes.

¹¹ A Sex Pistols (1975) angol punk-rock zenekar; ők indították el az Egyesült Királyságban a punkmozgalmat.

drMáriás:

Sohasem volt ott igazán békés a helyzet. Nyelvi, történelmi, politikai, származási okokból kifolyólag mindig érezhető volt a feszültség. Az, hogy minden nap meg kellett küzdeni a nyelvi és kulturális identitásért, egyrészt teher volt, másrészt egy jó edzés abban a tekintetben, hogy az embernek folyamatosan át kellett értékelnie magát, hogy ő valójában kicsoda és micsoda, mit jelent számára a kisebbségi identitás, tradíció, történelem, ideológia, hogyan tudja azt megtartani, hogyan próbálják manipulálni őt az által, hogyan képes megvédeni jogait és szabadságát egy olyan helyzetben, ahol állandó a versengés a többi kultúrával, s ahol a legjobb esetben a kölcsönös tisztelet tud működni, valamint az egymás kölcsönös elfogadása általi kulturális gazdagodás, még akkor is, ha az általában oly távolinak tűnik.

Rozsonits Tamás:

Működött a kölcsönös tisztelet?

drMáriás:

Természetesen az is. De azzal párhuzamosan a nyílt és rejtett elnyomás, a kulturális és etnikai beolvasztás és a kirekesztés. Ezek párhuzamosan történtek különböző mértékben attól függően, hogy ki milyen helyzetben, közegben, lehetőségek között élt.

Rozsonits Tamás:

Az ő kultúrájuk mennyire volt számodra beépíthető? Hatott-e rád a szerb zene, irodalom és más kulturális hatások?

drMáriás:

Nagyon! A balkáni identitás ősi, öntörvényű, masszív, amelyből olyan hihetetlenül szilaj energia tör fel különböző formákban, amely mindent elsöpör. Jó példa erre az archaikus balkáni népzene, amely egyes formáiban máig fennmaradt, s amelyet sokat tanulmányoztam, mert lenyűgözött, izgatott és inspirált. Izgalmas volt rádöbbenni arra, hogy a magyar és a balkáni tradicionális zenének és tágabban véve kultúrájának jóformán semmilyen közös pontja sincs, hogy ez két teljesen különböző világ és életfelfogás: a balkáni ösztönös, macsó, szilaj, harcias, a magyar visszafogottabb, merengőbb, szemlélődőbb, gondolatibb.

Rozsonits Tamás:

A szerb irodalom mennyire érdekelt?

drMáriás:

Érdekelt és sokat olvastam mellette a többi délszláv és balkáni nép irodalmát, de be kell vallanom, hogy nem érintett meg néhány kivételtől eltekintve. Én egy magamhoz korban és identitásban közelebb álló világot kerestem, és ezt alapvetően az amerikai és az európai irodalomban találtam meg.

Rozsonits Tamás:

Például?

drMáriás:

Baudelaire,¹² Boris Vian,¹³ Henry Miller,¹⁴ Bukowski,¹⁵ Fante,¹⁶ Orwell,¹⁷ valamint az a vajdasági magyar generáció, akik az *Új Symposium*¹⁸ köréhez tartoztak, Domonkos István,¹⁹

---

¹² Charles Baudelaire (1821–1867) francia költő és esszéíró-kritikus.

Ladik Katalin, Tolnai Ottó,²⁰ Sziveri János²¹ és még sokan mások. Ez a lap, amely a hatvanas évek végétől jelent meg Újvidéken, évtizedeken át számított a teljes magyar nyelvterület legelőremutatóbb, leginkább kortárs, legszínvonalasabb irodalmi-művészeti és szellemi műhelyének.

Rozsonits Tamás:

Hagyták őket dolgozni?

drMáriás:

Voltak töresek a lap életében. Például egy Titót²² kritizáló vers miatt az akkori főszerkesztőt, Sziveri Jánost bebörtönözték és megkínózták, aminek következtében fiatalon elhunyt. A később kinevezett új főszerkesztőt, Purger Tibort²³ egyesek bojkottálták, egy fiatalabb generáció viszont ekkor kapott lehetőséget a színre lépésre, így jelenhettek meg Bada Dada, Szombathy Bálint,²⁴ Kerekes László,²⁵ Lantos László,²⁶ Klein Rudolf²⁷ és mások, többek között az én írásaim és képeim is benne.

Rozsonits Tamás:

*A Képes Ifjúságra*²⁸ hogyan emlékszel?

drMáriás:

A Képes Ifjúság is nagyon erős és jó lap volt, de kevésbé szakmai, inkább általános kulturális, informatív és szórakoztató jellegű, amely egy fiatalabb és tágabb közönséghez szólt.

Rozsonits Tamás:

Te mindig a kísérletezőbb zenék felé nyitottál. Miért?

drMáriás:

Jugoszláviában nagyon erős volt az alternatív zenei szcéna. Innen indult a Laibach,²⁹ amely az egyetlen Kelet-európai zenekar, amely tényleg be tudott törni a nyugatra és világhírré szert tenni. De számos más hasonló kvalitású együttes működött még arrafelé, amelyek annak ellenére, hogy nem futottak be külföldön nyelvi vagy más okból kifolyólag,

---

¹³ Boris Vian (1920–1959) francia író, költő, muzsikus.

¹⁴ Henry Miller (1891–1980) amerikai író, festő.

¹⁵ Charles Bukowski (1920–1994) német származású amerikai író.

¹⁶ John Fante (1909–1983) amerikai író.

¹⁷ George Orwell (1903–1950) angol író.

¹⁸ Az *Új Symposion* 1965-ben indult vajdasági magyar irodalmi, művészeti folyóirat; 1992-től Veszprémben *Ex Symposion* címmel indították el szellemi örökösét.

¹⁹ Domonkos István (1940) József Attila-díjas költő

²⁰ Tolnai Ottó (1940) író, költő, műfordító; a vajdasági magyar irodalom egyik legkiemelkedőbb alakja.

²¹ Sziveri János (1954–1990) Sinkó-díjas költő.

²² Josip Broz Tito (1892–1980) jugoszláv partizán, majd államfő; sokan kritizálták tekintélyelvű uralma miatt.

²³ Purger Tibor (1955) újvidéki származású író, újságíró, egyetemi tanár; jelenleg az Egyesült Államokban él, a Rutgers Egyetem informatikai igazgatója.

²⁴ Szombathy Bálint (1950) Munkácsy Mihály-díjas költő, képzőművész, művészeti író, performer, Art Lover művésznéven.

²⁵ Kerekes László (1954–2011) vajdasági magyar képzőművész,

²⁶ Lantos László (1955) Triceps művésznéven rendező, performer, művészeti író.

²⁷ Klein Rudolf (1955) építész, fotográfus, egyetemi tanár.

²⁸ *A Képes Ifjúság* nagy múltú vajdasági magyar hetilap.

²⁹ A Laibach 1980-ban alakult szlovén avantgárd zenei és művészeti csoport.

ott nagyon is fontosak, népszerűek voltak és máig meghatározóak maradtak. Ez az undergroundból fakadó alternatív pop-rock, amiben mindig voltak izgalmas, pimasz, kísérletező elemek, komoly generációs hatást váltott ki és olyan erős identitást formált, ami nagyon sokunkra mind a mai napig hatással van, megszólal bennünk különböző élethelyzetekben.

Rozsonits Tamás:

Ti akkoriban Újvidéken odafigyeltetek arra, hogy mi történik a kulturális életben Budapesten?

drMáriás:

Odafigyeltünk, persze. Már gyerekként voltam Locomotiv GT³⁰-koncerten Újvidéken, ami nagy élmény volt a számomra, és jött utána persze az Omega,³¹ az *István, a király*,³² a Hungaria³³ és más lemezek, amiket nagyon sokan szerettek arrafelé és fejből fűjtak, de engem nem szűrtak szíven. Az egyetlen igazi, de annál mélyebb kapcsolódási pont az A. E. Bizottság³⁴ együttes volt. Teljesen lenyűgözve hallgattuk Badával a két lemezüket, s nem tudtuk elhinni, hogy a legszínvonalasabb, legőrültebb és legkreatívabb nyugati együttesekkel egy színvonalat hoznak. Akkor döntöttük el, hogy felkeressük és megismerjük őket, amiből később komoly barátság, együttzenélések és közös kiállítások születtek.

Rozsonits Tamás:

Sokat számított az is, hogy míg mi itt kötelezően oroszul tanultunk, ti más nyelveket választhatatok, ráadásul édesanyád angoltanár, így te is kitűnően beszéled a nyelvet szinte gyerekkorod óta.

drMáriás:

Úgy kell elképzelni a nyolcvanas évek Jugoszláviáját, mint egy olyan országot, ahol azelőtt ötven évvel jóformán nem volt semmi, majd azután iszonyatos erővel jelentek meg a világ legfrissebb, legfontosabb, legtrendibb dolgai a ruházattól a filozófiáig, miközben ott lappangott a fejekben és szívekben továbbra is a balkáni őskáosz, s e két világ keveredett mindenben, zenében, kultúrában, identitásban, logikában. Akkor ott nekünk sokkal könnyebb volt kapcsolatot tartani a világgal, az útlevelünkkel utazhattunk jóformán a világ bármely országába, szinte ahányszor akartunk. És utaztunk is. Húszéves koromig jártam Olaszországban, Ausztriában, Franciaországban, Németországban, Angliában, Dániában és még sorolhatnám. Ami csak azért fontos, mert megérintheztek azok a kulturális identitások, amik új világokat tártak fel a számomra.

Rozsonits Tamás:

A zene mellett mikor kezdted más művészeti ágak felé nyitni?

drMáriás:

A vajdasági magyaroknak az említett okokból kifolyólag specifikus kulturális és nyelvi identitásuk volt, amit a kortárs művészetben is igyekeztek tükrözni és megvalósítani. Mivel ez aránylag kis közösség volt, ami igyekezett egy nagyon sokrétegű, sokszínű, friss, eredeti és ütős művészeti életet megvalósítani, egyik-másik szereplőjének több feladatot is fel

---

³⁰ A Locomotiv GT rockzenekar 1971 és 2016 között volt aktív.

³¹ Az Omega 1962 óta működő rockzenekar.

³² Az *István, a király* a Szörényi–Bródy szerzőpáros rockoperája; 1983. augusztus 18-án mutatták be.

³³ A Hungaria 1967-ben alakult zenekar; több stílusváltást követően 1995-ig működött.

³⁴ Az A. E. Bizottság 1980 és 1985 között működő avantgárd zenekar.

kellett vállalnia. Így lett hagyománnyá a többműfajúság, vagyis az, hogy ugyanaz a művész egyszerre írt, zenélt, festett, színészkedett, performált, filmet készített, ahogy például Ladik Katalin, de hasonlóan sokoldalú volt Domonkos István, Szombathy Bálint, Király Ernő és még sokan mások. Szinte minden vajdasági művész esetében magától értetődő volt ez a többműfajúság. Az én generációmnál ez úgy alakult, hogy tinédzserekként elkezdtünk barátkozni, volt köztünk, aki közelebb állt a képzőművészethez, akadt, aki a zenéhez, más az irodalomhoz, s mindenki adott és kapott valamit a többiektől. Az én első komoly alkotótársam Bada Dada volt, aki 1963-ban született, s akit hároméves koromtól ismertem.

Rozsonits Tamás:

Hogyan ismerkedtetek meg?

drMáriás:

Zoli bátyám és Tibi bátyja, aki ugyancsak Zoli, jó barátok voltak, gyakran összejártak, így aztán mi is megismerkedtük, aztán együtt fociztunk, játszottunk, születnapoztunk, később pedig ugyanabba az iskolába jártunk. Bada alapvetően a festészethez állt közelebb, képző-és iparművészeti középiskolát végzett, én pedig a zenében voltam jártasabb. Így később elhívtam őt zenélni különböző formációkba, én pedig képzőművészeti inspirációt kaptam tőle. Aztán hogy legyen hol fellépni és kiállítani megnyitottunk egy kis klubhelyiséget a házuk pincéjében, ez lett a Május 1 Galéria, mert azon a napon nyitottuk meg. Nagyon hamar társasági találkozó helyévé vált, ahol nemcsak mi, hanem sok más alkotó is kiállított, zenélt, szavalt, performált. Aztán ott rendszeresen beindult a művészeti pezsgés, a közös művészkedés és a bulizás. Húszéves koromra vált rendszeressé, hogy párhuzamosan zenélek és képzőművészettel foglalkozom. Az írás kicsit később jött, először versek, majd művészeti tárgyú írások születtek, míg az első prózakötetem, a *Lomtalanítás* sokkal később, 2004-ben jelent meg.

Rozsonits Tamás:

Beszéljünk a katonaságról. Kötelező volt nálatok is?

drMáriás:

Persze. Amikor bevonultam, már nagyon feszült volt a léghő az országban, de még nem alakult ki háborús helyzet. 1985. augusztus 5-én vonultam be a karlovaci laktanyába egy tüzérségi alakulathoz, ahol topográfus kiképzést kaptam. Egy orosz gyártmányú ágyúhoz kellett kiszámolni a szükséges célzási adatokat, amelynek 27 km volt a hatósugara. Addig bírt kilőni egy 85 kg-os rakétát. Nem volt leányálom a Jugoszláv Néphadseregben szolgálni.

Rozsonits Tamás:

Nem lehetett volna megúszni valahogy?

drMáriás:

Mindenkit elvittek. Tizenöt hónap volt a szolgálati idő, amiből általában egy hónapot elengedtek a végén. Én egyáltalán nem, azonban a jugoszláv népek igencsak szerettek harcolni. Ez a vérükben van. Voltak olyan arcok nem kevesen, akiken látszott, hogy kimondottan élvezik a katonaságot. A Jugoszláv Néphadsereg jelentős mértékben szerb befolyás alatt állt.

Rozsonits Tamás:

Hogyan élted meg a katonaidődet?

drMáriás:

Már az alaphelyzet nagyon kedves, hogy csak úgy belekényszerítenek valamibe. Alá-főlé rendeltségek, szigorú kötelmek, parancsok furcsa kényszere, amiket úgy kompenzáltam, hogy az adott kereteken belül igyekeztem kivonni magam mindezek alól. Kihajtottam, hogy hivatalosan kinevezett kulturális szervező legyek, ehhez szereztem egy tantermet, amit könyvtárnak kiáltottam ki, majd berendeztem egy halom ócska kiadvánnyal és kineveztem magamat a vezetőjévé, hogy azután kisajátítva elvonulási rezervátumként vagy műteremként használjam. Ez lett az én civil autonóm anti-militarista központom a kaszárnyán belül. Ott olvastam, festettem, zenéltem, barátkoztam, beszélgettem. Ez volt a menedékhelyem. Több értelmiségi katonatársam is hozzám csapódott.

Rozsonits Tamás:

Békén hagytak?

drMáriás:

Egy ideig. Aztán elkezdtek beszivárogni különböző problémás figurák, akik nyilván nem olvasni vagy zenét hallgatni jöttek, de akiket a fizikai fölényük miatt nem tudtam kidobni. Végül akkora cirkuszokat csaptak, hogy a katonarendőrség onnan vitte őket egyenesen a zárkába, a helyet meg miattuk elvették tőlem. Ám ezzel együtt mégis azt mondhatom, hogy így sikerült túlélnem azt az időt. Hát, izgalmas kaland volt a maga módján.

Rozsonits Tamás:

Előléptettek valaha?

drMáriás:

Jó vicc! Még jó, hogy nem kerültem börtönbe. A tiszték nem bírtak, mert mindig kibújtam a hülyeségeik alól, a katonatársaim viszont annál inkább. A leszerelésemkor a vállukon vittek ki a kaszárnyából!

Rozsonits Tamás:

Leszerelést követően beiratkoztál az egyetemre. Nálatok nem volt felvételi vizsga?

drMáriás:

De volt. Egyrészt a középiskolai eredmények számítottak, és ha kellett, akkor felvételi vizsgára is szükség volt. Engem simán felvettek az eredményeim alapján a földrajzszakra, de már a katonaság alatt eldöntöttem, hogy művész leszek. Mivel harsonázni jól tudtam, így a belgrádi egyetem zeneművészeti karának harsona szakára jelentkeztem.

Rozsonits Tamás:

A szüleid mit szóltak ehhez?

drMáriás:

Nem támogatták, de nem is akadályoztak. Amikor látták, hogy ez megváltoztathatatlan, szép lassan belenyugodtak. A belgrádi egyetemen először barátságosan fogadott a harsonatanár, azt mondta, hogy nagyon muzikális vagyok és felvesz, de amikor egy zágrábi fesztivál füzetéből megtudta, hogy különféle underground zenekarokban játszom, haragosan közölte velem, hogy mégsem fog felvenni. Maradt körülbelül két hetem a felvételiig. Körülnéztem, hogy milyen más lehetőségek vannak, és rátaláltam az etnomuzikológia szakra. Összesen három helyet hirdettek meg. Kilenc vizsgát kellett

letennem, de végül sikerült és felvettek. Aztán négy évet elvégeztem, és eljutottam az abszolutóriumig.

Rozsonits Tamás:

Az egyetemi évek alatt Belgrádban éltél?

drMáriás:

Igen. Belgrádot nagyon szerettem. Fantasztikus város, ahol a környezetemben nem lehetett érezni etnikai feszültségeket. Nagyon színes és dinamikus kulturális élet zajlott, nagyon élveztem.

Rozsonits Tamás:

Kollégista voltál?

drMáriás:

Nem, albérletben laktam.

Rozsonits Tamás:

Az újvidéki barátaiddal tartottad a kapcsolatot?

drMáriás:

Jóformán minden hétvégén hazautaztam.

Rozsonits Tamás:

Hogy tetszett az egyetemi képzés?

drMáriás:

Nagyon színvonalas volt. Együtt tanultunk a karmester, zeneszerző, orgona és zenetörténet-szakosokkal. Komoly tárgyakat hallgattunk komoly tanmenettel. A balkáni zenék által pedig egy teljesen új világ tárult fel előttem, amely szellemi értelemben sokkal gazdagabbá tett, s amelynek köszönhetően számos barátságot kötöttem Jugoszlávia-szerte. Hamarosan az a hallgató, akit fel sem akartak venni, több alkalommal is képviselte az egyetemet nemzetközi és Jugoszlávia-szintű tudományos konferenciákon.

Rozsonits Tamás:

Mi az oka szerinted a balkáni etnomuzsika világszerte tapasztalható népszerűségének?

drMáriás:

Nagyon sok különleges népzene népszerű a világban. A magyar népzene is nagyon híres, szinte az ír népzene kistesója. A balkáni népzene sokkal később került fókuszba, és sajnos nem a páratlanul értékes archaikus formák, hanem annak különböző modernizált változatai, mint Goran Bregović³⁵ feldolgozásai, aki, amellet, hogy rendkívül ügyes zenész, rettenetes gazember is, hiszen sok esetben egyszerűen ellopta a népzeneészek anyagait és a sajátjaként adta el őket. Ha ma Magyarországon azt mondja valaki, hogy *Macskajaj*,³⁶ akkor azt ismerik mint balkáni zenét, s bár ez nem a legszerencsésebb, a semminél mégis több, annak ellenére, hogy ezek igen lebutított formái az eredeti balkáni népzeneének.

---

³⁵ Goran Bregović (1950) szerb anya és horvát apa gyermeke, zeneszerző, gitáros, a Bjelo Dugme együttes tagja volt; később filmzenéket komponált.

³⁶ Emir Kusturica 1998-as filmje; bemutatóján, a Velencei Filmfesztiválon elnyerte az Ezüst Oroszlán díjat.

Rozsonits Tamás:

Az abszolutoriumig eljutottál, viszont nem diplomáztál. Miért?

drMáriás:

Azért, mert amikor elkezdtem a hátra maradt hat vizsgám lerakását, 1991. október elsején behívót kaptam, s mivel ez felért egy halálos fenyegetéssel, még aznap éjjel átmenekültem Magyarországra.

Rozsonits Tamás:

Mi történt volna, ha bevonulsz?

drMáriás:

Semmi jó. Hivatalosan szerb katonaként kellett volna lőnöm a horvátokra, miközben azoknak is, ezeknek is magyarként az ellensége voltam. Azelőtt eldöntöttem, hogy addig maradok, amíg csak lehet, mert ott a helyem, oda köt a kulturális identitásom, a családom, a barátaim, az élettársam. Amikor behívtak, nem voltam hajlandó az életemet értelmetlenül kockára tenni. Később mesélték, hogy annál a mozgósításnál, ahol engem is behívtak, az embereket olyan buszokba tették és vitték a vukovári frontvonal irányába, amelyről az ottani szerb csapatok kvázi nem tudták, hogy kicsodák, és rakétákkal kilőtték őket. Én is köztük végeztem volna egy bádóg koporsóban. Hogy a busz utasait miért tekintették belső ellenségnek, és miért épp így akartak megszabadulni tőlünk, ma már szinte mindegy.

Rozsonits Tamás:

Egyedül hoztad meg aznap éjjel ezt a döntést?

drMáriás:

Igen. Azonnal.

Rozsonits Tamás:

Segített valaki?

drMáriás:

Igen, két középkorú hölgy utazott abban az autóban, amiben átjöttem, ők segítettek. Közeli ismerősök voltak. Veszprémbe hoztak, aztán három nap múlva Budapestre jöttem egy szál doktortáskával, amit még az Ecserin vásároltam régebben.

Rozsonits Tamás:

Mi volt benne?

drMáriás:

Pár zokni, kazetták, fogkefe, ecset, festék. Egy barátomnál, a fotográfus Kodolányi Sebestyénnél laktam néhány napig, aztán szereztem egy albérletet. Nem tudhattam, hogy meddig tart a háború és emiatt én meddig maradok Magyarországon. Ahogy múltak a hetek, találnom kellett valami egzisztenciális megoldást. Egy véletlen folytán angoltanár lett belőlem, aztán ezzel tartottam el magamat pár évig. Hamarosan feleségül vettem a szintén újvidéki Hornyik Csillát, akivel két gyermekünk született: Lilla 1993-ban és Berci 1996-ban. 1997-ben tudtam otthagyni az angoltanítást, amikor a Bahia kiadó,³⁷ amelynél addigra

---

³⁷ Bognár Attila és Mesterházi Ernő alapította az 1990-es évek elején; a legjelentősebb underground kiadók egyike volt Magyarországon.

megjelent két lemezünk, felkért, hogy az induló site-ját szerkesszem. A Bahia kiadó megszűnését követően és az A38 Hajó³⁸ elindulásával ma az utóbbi honlapját szerkesztem.

Rozsonits Tamás:

A szüleidet érte retorzió amiatt, hogy te katonaszökevény voltál?

drMáriás:

Fegyveres katonarendészek kutatták át a lakásunkat, amelyet később mások megjelöltek mint olyat, amelynek a lakói ellenségek. Ez azért is érdekes, mert szüleim köztiszteletben álltak, nagyon sok szerb barátjuk is volt, sőt édesapám a második világháborúban részt vett Jugoszlávia felszabadításában, az egyetlen magyar katonai alakulatnak, a Petőfi Brigádnak volt a sebésze és főorvosa, így katonai állományban maradt egész életében ezredesi rangban.

Rozsonits Tamás:

A bátyád hogy menekült meg?

drMáriás:

Hasonlóan, mint én, csak két héttel korábban. Ők már családként jöttek át a feleségével és a gyerekeivel, egyik napról a másikra kellett elmenekülniük, szó szerint a munkahelyükről indultak útnak.

Rozsonits Tamás:

Újvidéken erős magyar közösség élt, de már hosszabb ideje nem nagyon lehet magyar szót hallani. Kicserélték a lakosságot?

drMáriás:

A századelőn Újvidék egyharmadában magyar volt, aztán fokozatosan megváltoztatták az arányokat a betelepítésekkel, különösen a második világháborút követően, amikor Jugoszlávia különböző részeiről ideköltöztettek jelentős számú szláv lakosságot, majd a legutóbbi háborút követően pedig a rengeteg boszniai szerbet. Való igaz, mára alig hallani magyar szót a városban.

Rozsonits Tamás:

Budapesten nulláról kezdted az életedet újraépíteni?

drMáriás:

Igen, vagy inkább mínuszról. Szerencsére voltak barátaim Szentendrén, Budapesten, itt-ott, akik segítettek, de nem volt egyszerű az átállás. A fonalat a művészet jelentette, s a közeg, amelyben a művészetem működött és működik a mai napig. Valójában kívülálló maradtam mindmáig, egyfajta harmadik utasként, ami valószínűleg a kulturális háttér és az ahhoz való ragaszkodás miatt alakult így. Művészeti nyelvezetemben továbbra is tetten érhető egyrészt a vajdasági magyar művészeti tradícióból származó többműfajúság és kísérletező kedv, emellett a balkáni hév és megalkuvás nélküliség, valamint az az európai és amerikai művészeti tradícióra való reflektálás, amely egy tágabb konstellációba helyezi a tevékenységemet.

---

³⁸ Az A38 koncerthajó, kulturális intézmény és rendezvényközpont; a Dunán horgonyoz, a Petőfi hídtól délre; 2003. április 30-án avatták fel.

Rozsonits Tamás:

Örültek neked vagy megijedtek tőled, amikor felbukkantál a magyar művészeti életben, tekintve, hogy nagy a féltékenység ebben a közegben?

drMáriás:

Mindenfélét érzékelttem. Tagadhatatlan, hogy voltak nagyon fontos barátaink, igen jószívű emberek, akik nagyon sokat segítettek, például Fe Lugossy Laca,³⁹ akihez bármikor fordulhattunk, akinél bármikor alhattunk, vagy Waszlawik Gazember László⁴⁰ és Tóth Gábor képzőművész, zajzenész, illetve még sokan mások. Voltak együttérző emberek, akik látták bennünk a megélt tragédia nyomait és segíteni akartak, emellett érdekelte őket, amit kulturálisan hoztunk, amit képviselünk, a véleményünk, a meglátásaink. De természetesen az is igaz, hogy az értetlenség, a konkurencia-érzés és az antipátia is a mai napig fennáll. Ez csak megerősít abban a meggyőződésemben, hogy egy más nyelvet és hangot képviselek, és azt, hogy ezen az úton kell mennem tovább.

Rozsonits Tamás:

Először a *Magyar Narancs*ban⁴¹ láttam képeiteket, aztán a *Rám csaj még nem volt ilyen hatással*⁴² című filmben is feltűntetek, majd a *VOLT Magazin*⁴³ két lapszámon át foglalkozott a Tudósokkal. Hogyan találtak meg benneteket?

drMáriás:

Voltak szimpatizánsaink. A kapcsolódási pontok alapvetően zenei és művészi jellegűek voltak, jellemzően a szentendrei művészi körön keresztül jöttek. A nyolcvanas évek második felétől kezdődően léptünk fel olyan budapesti klubokban, mint a Tilos az Á,⁴⁴ a Fekete Lyuk,⁴⁵ a Hold, és ezek mellett zenéltünk fesztiválokon, szentendrei, miskolci klubokban. Elkezdtünk jelen lenni a magyar underground szcénán. Mivel teljesen mások voltunk, mint a többi zenekar, ezért egy réteg felfigyelt ránk. Voltak, akik megszerettek minket, írtak rólunk, míg mások lenéztek, nem értettek, nem szerettek. Szép lassan kialakult egy közönségünk. Sokat segített, hogy felléptünk egymás koncertjein a Bizottság tagjaival, így például Lacával és Wahorn Andrással⁴⁶ felléptem már az első Szigeten⁴⁷ zenészként.

Rozsonits Tamás:

Bada Tibor később jött át Budapestre. Mikor?

drMáriás:

1992 nyarán. Vele előtte és azt követően is sok évig együtt állítottuk ki a képeinket.

³⁹ Fe Lugossy László (1947) Munkácsy-díjas festő, performer, színész, rendező, író, forgatókönyvíró, énekes.

⁴⁰ Waszlawik László (1951) művészneven: Gazember, hagyományörző, népzene kutató, rockzenész, rocksámán.

⁴¹ A *Magyar Narancs* politikai-kulturális hetilap; a Gonzo-újságírás hazai meghonosítója.

⁴² A *Rám csaj még nem volt ilyen hatással* magyar filmszatíra, 1993-ban mutatták be; rendezte: Reich Péter.

⁴³ A *VOLT* popkulturális magazin, melynek első száma 1992. május 22-én, a Guns 'n Roses első budapesti koncertjére jelent meg.

⁴⁴ A Tilos az Á a rendszerváltás időszakának liberális szellemiségű underground szórakozóhelye volt 1990 és 1995 között Budapesten, a Mikszáth Kálmán téren.

⁴⁵ A Fekete Lyuk legendás budapesti szórakozóhely az 1980-as évek közepétől a Golgota utcában; a magyar alternatív és független zenei élet hazai központja volt.

⁴⁶ Wahorn András (1953) avantgárd festőművész, grafikus, zeneszerző, videóművész, webdizájnér.

⁴⁷ A Sziget Fesztivál Európa egyik legnagyobb könnyűzenei és kulturális rendezvénye 1993 óta.

Rozsonits Tamás:

Van-e annak jelentősége, hogy eleinte Jugoszláv Tudósok néven léptetek fel, aztán maradt a Tudósok?

drMáriás:

A Jugoszláv előtag csak alkalmanként fordult elő, mások ragasztották ránk. A zenekar hivatalos neve mindig is Tudósok volt és ma is az.

Rozsonits Tamás:

A művésznevedben a „dr” mit takar? Sokan azt hiszik, hogy orvos, esetleg jogász vagy.

drMáriás:

Ennek a művésznévnek a kialakulásához több út vezetett: mivel apám híres orvos és kórházigazgató volt, gyerekkoromban engem viccesen „a kis doktornak” neveztek. Édesapám igazából orvosnak szánt, én meg azt mondtam neki, inkább valamiféle művész-sámán leszek, úgy gyógyítok. Amíg Badával duót alkottunk, a szerepek leosztásában ő volt az örült, én az orvos. Egy idő után a Máriás Béla helyett eldöntöttem, hogy drMáriás lesz a művésznevem. Ez nem jelent végzettségre való utalást vagy tudományos fokozatot, viszont kifejezi mindazt, ami vagyok.

Rozsonits Tamás:

Akadtt ezzel problémád?

drMáriás:

Sokszor rákérdeztek, de elfogadják.

Rozsonits Tamás:

A Tudósok ti ketten voltatok, de sokszor más-más, sokszor spontán kibővített felállással léptetek fel. Lazán vettétek az akadályokat, mégis a színpadon egységes benyomást tükröztetek. Hogyan?

drMáriás:

Egyrészt az improvizációt egy magától értetődő és feltételezett művészeti magatartásformának és gyakorlatnak tartottuk, másrészt nagyon sok mindentől függött az, hogyan tudunk eljutni és fellépni valahova. Ahhoz például, hogy Újvidékről Miskolcra utazzunk, szükség volt egy autóra. Így tehát olyan zenészt kellett keresnünk, aki rendelkezett személyautóval. Ezek a szempontok alakították a Tudósok éppen aznap aktuális felállítását. Persze voltak állandó felállások is, máskor pedig sok vendéget hívtunk. Az alapelképzelés mindig egy minimalista, költészeti, performansz, dadaista rockzenekari felállásból indult ki.

Rozsonits Tamás:

Végül is mikor és hol alakult a Tudósok zenekar?

drMáriás:

A seregben nagyon kiégtem a kötelező rendszerességtől, aztán, amikor leszereltem, összehívtam Újvidék legszokatlanabb figuráit, akik több műfajban alkottak – leginkább képzőművészeket –, hogy tartsunk egy próbát. Eljött Bada Dada, aki képzőművész és költő volt akkor, Zoran Pantelic dobos és Miroslav Silic basszusgitáros. Zenéltünk egy örületest, a próba végén kijelentettem, hogy ez annyira mély és megrázó, hogy nem lehetünk mások

zenekarként, mint Tudósok. Akkor ezen nagyot neveltünk, mégis azóta is megmaradt, mint önmagunkban radikálisan, öntudatlanul kutató, magukat felfedező tudósok.

Rozsonits Tamás:

Ha van az ember mellett hosszabb ideig egy társ a művészetben, az egy ideig inspiráló, később pedig teher. Bada Dadával köztetek mikor kezdődött a válság?

drMáriás:

Az sem jó, ha két művésztárs túl messze van egymástól, de az sem, ha túl közel. Mi Badával két évig egy lakásban éltünk, testvérpárt vettünk feleségül, egyszerre születtek az első lányaink, szorosán együtt voltunk. Egy ilyen helyzetben felerősödnek a különbségek és kevesebb tér marad a játéokra. Nagyon termékeny évek voltak ezek, de feljött sok nehézség és probléma is. Ezeket, ha nincs rá elég idő, nem tudja feldolgozni az ember. Később Badánál jelentkezett a pszichés betegsége, paranoid skizofréniában és alkoholizmusban szenvedett. Amíg szedte a gyógyszerét, kezelhető volt. Aztán egy nap eldöntötte, hogy nem szedi tovább, mert eltompították. Rövid időn belül annyira kezelhetetlenné vált, hogy nem tudtunk tovább együtt dolgozni. 1996-ban a Szigeten játszottunk utoljára közösen.

Rozsonits Tamás:

Az elválás után követted a munkásságát?

drMáriás:

Itt-ott értesültem erről-arról, láttam alkotásait. Ő visszaköltözött Újvidékre, majd másfél év múlva visszajött Budapestre. Addigra nagyon sok mindent változtattam a zenekarban: más felállás, más orientálódás, elkezdtünk külföldi koncerteket adni, új lemezt készítettünk, úgyhogy ebben a megváltozott helyzetben számára már nem volt hely. Nem is akart visszatérni és nem is volt arra alkalmas állapotban.

Rozsonits Tamás:

Milyen volt a budapesti klubélet akkoriban?

drMáriás:

Volt több nagyon jó klub is. A Tilos az Á-t szerettem, menő hely volt a város értelmiségijeinek, ennek punk változata a Fekete Lyuk, ami nagyobb volt, durvább, bátrabb, sok jó koncerttel. Ott aztán nem lehetett előre látni, merrefelé bontakozik ki az este. Bármi megtörténhetett. Vidéken is volt pár jó hely. A klubéletben volt izgalom, potenciál, sajnos azóta a klubhálózat erősen megtépázódott. Ami maradt, az nagyon más.

Rozsonits Tamás:

Zenélsz, festesz, írsz. Hogyan dől el benned, hogy melyik gondolatodat mivel fejezed ki?

drMáriás:

A festészet azért nagyon izgalmas, mert egyfajta meditáció. Kitalálsz valamit és miközben dolgozol rajta, alatta is változik az elképzelés, úton van, végül fizikailag felmutatható, amit kigondoltál. Egy koncert lecseng és eltűnik, de épp ettől jó. Vagy ott és akkor megtörténik, vagy nem, nincs javítási lehetőség. Egy pillanatnyi interakció az előadó és a közönség között. A kép megmarad és egyik vezet a másikhoz, mutat ívet és logikai fejlődést. Intenzíven festek már a nyolcvanas évek második felétől. Újvidéken hetente festettem egy-egy képet. Ez gyakorlattá, úttá, fejlődéssé vált. Fontos számomra. Megjegyzem,

régen kisebb volt az érdeklődés a képeim iránt azért, mert teljesen más volt a művészeti kontextus, lokális posztmodern jelenség volt, amit festettem. A mostani periódusom sokkal provokálóbb, pop-artosabb, kritikaibb, így nagyobb érdeklődést váltanak ki a képeim. Másrészt már több oldalamról ismernek, ezért lehet érdekesebb, ha megmutatok valamit ezekből a festményekből.

Rozsonits Tamás:

Az utóbbi években a kiállításaid tematikusak és egy bizonyos kör áll a festészeted célkeresztjében, másrészt megszületett egy koncepció, ami csak rád jellemző. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy már másolnak téged. Hogyan találtál erre az útra?

drMáriás:

Nyomon követhető és levezethető részleteiben is az a változás, ami a képzőművészeti megszólalásomban a több mint harminc év alatt létrejött. Egy mélyen zárkózott, poétikus, szimbolikus, hermetikus gondolkodásmódból szép lassan, fokozatosan nyílt ki ez az új nyelv. Az első komoly törés akkor érhető tetten, amikor átjöttem a határon és többé nem akartam olyan képeket festeni és azt a sorozatot folytatni, mint azelőtt. Akkor kezdtem el szociális, közösségi témákat megjeleníteni, mint például az ember és az ő szobája, a ruhája, mint saját testének a lenyomatait, amelyek nem mulandók, miközben a személy az. Szép lassan nyílt meg ez a nyelvezet. Végül eljutottam odáig, hogy a legvulgárisabb közéleti témákat is érintem vagy feldolgozom, mert úgy gondolom, hogy mindazokkal a formákkal, témákkal, eseményekkel érdemes foglalkozni, amelyek a mi értékrendünket, gondolatrendszerünket, értékítéletünket, logikánkat, identitásunkat meghatározza. Például, hogy miért van az, hogy Lenin vagy Hitler ma is népszerűbb és Európa-szerte többször emlegetett, mint egy jó író, festő, jó sportoló vagy egy kiváló zenész. Ilyen szereplők határozzák meg a gondolkodásunkat és az érzelmvilágunkat tehát, ami teljesen szürreális vagy perverz. A kirekesztés, az ördögszerűség, a szélsőségesség folytán egyfajta mérföldkövek, amikhez viszonyítunk, de éppen a viszonyítás miatt elkerülhetetlen elemeik lesznek így a lelkünknek is. Ezeknek a traumáknak, beidegződéseknek, felfogásoknak a feldolgozásával foglalkozom, mert ezek bennünk élnek és változtatni szeretnék rajtuk. Föloldani ezeket a stigmákat, „beszorultságokat”, újraértelmezni az anti-hősöket, s ily módon kioltani őket. Az a kiindulópont, hogy mi mindent tévesen látunk. Azt gondoljuk, hogy valamit látunk, azonban úgysem láthatunk a dolgok mögé, csak a felszínük elérhető. Így tehát mindent tévesen, vagyis a saját naivitásunk által értelmezünk. Ahogy a politikát is egyfajta vallási fanatizmussal nézzük, attól függően, hogy valakit szeretünk vagy nem, miközben azt sem tudjuk, hogy mit csinál valójában. Az előítéleteink vagy a vélt tudásunk alapján akár gyilkolni is készen állnánk. Ezek által szavazunk, hozunk ítéleteket, ezen döntések mentén alapítunk családot vagy kötünk barátságokat. Mennyire nem tudjuk, hogy hol és mint vagyunk! A hiba a félreértés: abból indulok ki, hogy félreértem, amit mondani akarnak nekem. A hivatalos politika mond valamit, szuggerál, hatni akar rám. Én megjátszom, hogy nem értem, naiv vagyok, félreértem és fordítva mutatom fel. Egyfajta parodisztikus, ironikus, félreértett, groteszk, cinikus, dadaista abszurd értelmezését adom annak, amit sulykolnak. Ugyanakkor nagyon célirányos is ez az értelmezés, különben nem volna érdekes. Azt próbálok képileg megjeleníteni, amit én a valóságnak látok. Ezáltal a közönség, a néző egyfajta együttérzést, a valóságra és az igazságra történő ráismerést érzékeli, ami által a szövetségeseimmé válik. Így alakul ki alkotó és befogadó között egyfajta szövetség. Mi azt mondjuk, hogy másképp látjuk, mint ahogy azt sulykolják, vagy mint ahogy az különféle beidegződések folytán a többi emberben kialakult és berögzült.

Rozsonits Tamás:

Hogyan reflektálnak erre az általad megfestett alanyok?

drMáriás:

Különböző módon. Legtöbbjük sehogy. Néhányan nagyon örültek a megfestésüknek, akadt, aki megvásárolta a róla készült képet, van, aki megfenyegetett, volt, aki megsértődött.

Rozsonits Tamás:

Mit tudsz a művészeted követőiről?

drMáriás:

Nagyon diffúz: ha az egyik tábor képviselőjét támadom, akkor kapom a mínuszokat és fordítva. Rendkívül fontos alapelvem, hogy nem akarok politikai álláspontot képviselni a művészetemben, hanem általánosan kritikus szemlélettel közelíteni minden politikai és oldal felé. Nem foglalom állást egyik mellett sem. Vannak, akik értik ezt, míg mások nem. Akad, aki csak olyan képpel tud azonosulni, amikor az ő „ellenségét” kritizálok, fordított esetben pedig megharagszik rám, de ez nem baj.

Rozsonits Tamás:

A festészetben és a zenében is azonosak az elveid és a céljaid?

drMáriás:

A megszólalás különböző, de mindkettő azonos töről fakad. Ha zenészként tárgyilag nem is ennyire részletesen írok körül valamit, mert egyszerűen más a műfaj, hanem a zene lüktetése, szenvedélyessége van előtérben, a szövegben mégis megjelennek olyan motívumok, amelyek közeli rokonok a képzőművészetemmel. Az irodalommal folytatva, ami egy hang és kép nélküli műfaj, ott is megjelennek a fenti motívumok, csak más módon és nyelvezetben. Minden művészetem a szeretetből fakad, tehát akkor is, ha tartalmaznak kritikát, gúnyt – az én műveim eleve a szeretet nyelvén szólalnak meg.

Rozsonits Tamás:

Létezik a művészeti életben képzőművészek, írók vagy zenészek kasztja? Ha igen: te melyikbe tartozol?

drMáriás:

Nem tartozom egy kaszthoz sem. Léteznek érdekcsoportok, amik összetartanak a piaci érvényesülés és egyéb alapján. Az a legszomorúbb, hogy szinte kizárólag politikai erővonalak mentén szerveződnek ezek a művészeti csoportok és kiszolgálják egy-egy politikai irányzatot vagy elitet, általuk próbálnak maguknak sikert vagy könnyebb feltételeket szerezni. Várják, hogy a politika megtalálja bennük az azonosulását. Azért szomorú ez, mert kereshetnék ezt akár a piaci érvényesülésben, a minőségben, a nemzetközi megmérettetésben, de a gyengeség és a lehetetlenség miatt marad a politikai szekértáborok mellé történő betagozódás.

Rozsonits Tamás:

Mennyire viseled el a kritikát és befolyásolnak-e a vélemények?

drMáriás:

Ez korral is jár: amikor az ember fiatal, sokkal többet ad a véleményekre, mert azt feltételezi, hogy azok hitelesek. Azonban a vélemények nem mindig hitelesek, sőt, sok esetben célzottak, egy konkurencia legyilkolására szolgálnak, ezért nem kell őket feltétlenül

komolyan venni. Nekem ma leginkább az számít, hogy magam mennyire tudok belelátni abba, hogy egy régi képem jó vagy rossz. Néha meglepődöm magam is, de leginkább a pozitív élmények maradnak meg.

Rozsonits Tamás:

Korábban az *Élet és Irodalom*⁴⁸ hetilapban évekig rovatod jelent meg. Ma már nem. Mi az oka?

drMáriás:

Mert logikusan megmagyarázhatatlan módon, miután tizenhét éven keresztül közöltem ott rovatszerűen az írásaimat, az *ÉS* egy másik kritikusa megtámadta az egyik kiállításomat, teljesen alaptalanul s gyalázatosan becsmérelt ugyanabban a rovatban, ahol az én írásaim jelentek meg, hogy azt mondtam jó, akkor itt vége, írjon más. Ráadásul, amikor ők kritikával illeték az én kiállításomat a debreceni MODEM-ben annak rendezője-kurátora, Gulyás Gábor miatt, épp volt egy felkérésem az *ÉS* jubileumi kiállítására. Így készítettem egy festményt a cikk szerzőjéről, György Péterről,⁴⁹ és azt akartam beadni. A festményt nem engedte kiállítani a nagyon szabadelvű, toleráns, nyitott és megértő *ÉS*, úgyhogy úgy döntöttem, hogy ezzel többet nem kell foglalkoznom.

Rozsonits Tamás:

Hogyan sikerül elkerülnöd, hogy nem kell kokettálnod a politikával?

drMáriás:

Eleve nem tudok és nem is akarok kokettálni. Nem tudok úgy tekinteni valamire, hogy eleve csak azért jó, mert ilyen vagy olyan oldali, mozgalmi meggyőződésű. Szerintem az a legfontosabb, hogy az ember maga gondolkozzon el, s ne a falkaszellemet kövesse a döntéseinél, s akkor nem fogja egyik kretén irányzatnak a szlogenjeit öntudatlanul vagy érdekből ismételtetni. Ezt persze nem lehet elvárni az átlagembertől, de mégis elkerülhetetlen igény volna.

Rozsonits Tamás:

Jól érzed magad ebben a világban?

drMáriás:

Sok mindent megéltem, úgy látom, hogy nagyon hasonló rendszerekben éltem és élek. A titoizmus hasonlított arra a világra, amelyben ma itt, Magyarországon élünk. Egyrészt látszólagos jólét és szabadság, utazási lehetőségek, majdnem piacgazdaság volt akkor jelen nálunk, másrészt sok mindent nem lehetett kimondani, gondolni, mert annak azonnali következményei voltak. Most is egy kicsit ilyen világban élünk, ahol látszólag mindent szabad, de ha te élsz is a szabadságoddal, akkor azért szép lassan kimaradsz bizonyos javakból. Ez egyfajta bosszú-világ. Minden rendszer az azt megelőzővel harcol és áll bosszút. Úgy látszik, ennek itt, Kelet-Európában így kell mennie, mert nem tudunk úgy szabadulni a gyűlölettől, hogy igazi polgárokként tudjunk élni, és saját identitásunkhoz, saját jogainkhoz, saját kultúránkhoz, saját szokásainkhoz ragaszkodjunk, mert ezeket a szokásokat kiirtották. Szokásrendszer és identitás nélküli szavazókkal állunk szemben, akiknek nagyon könnyen lehet a gyűlöletére és a félelemérzetére hatni. Amikor könnyen manipulálható több millió ember, az nagyon bizonytalan helyzetet szül. Erre a válasza az ügyesebb politikai rétegnek, hogy élnek a lehetőséggel és maguk mögé állítanak olyan embereket, akik valóban hiszik,

⁴⁸ Az *Élet és Irodalom* irodalmi-közéleti hetilap 1957 óta.

⁴⁹ György Péter (1954) esztéta, médiakutató, egyetemi tanár.

hogy ők jók, vagy meggyőzik őket erről, így tulajdonképpen sikeresek egy bizonyos értelemben, csak ez nem lehet cél. Másrészt egy permanens forradalomban vagyunk, folyamatosan változtatni kell valamit, törvényeket átírni, így nem jó, úgy nem jó. Ez is érvényes az összes eddigi kormányra: a folyamatos válságtudat generálása állandó nyugtalanságot kelt az emberekben, ami az állandó átmenetiség tudatát gerjeszti bennük, ezért nem tudnak gyökeret eresztetni.

Rozsonits Tamás:

Mennyire hat ez a művészetedre? Szabad vagy alkotás közben vagy saját magadat korlátozod?

drMáriás:

Sem más, sem én nem szabok cenzúrát magamnak. Az a fajta művészet, amit én gyakorlok, megpróbál felesleges durvaságok nélkül hatni, mert azok hiteltelenné tennének. Ugyanakkor nem félek bizonyos dolgokat be- és megmutatni, néha nagyon radikális asszociációkkal is. Mindig a képek olvasata érdekel. Mindig a nézők gondolataival és érzelmeivel festek, tehát arra gondolok, hogy milyen emlékeket, azonosulást, megütközést, megdöbbenést vált ki az a kép, amit látnak. Ez egy újfajta alkotói attitűd, mert nem magamat akarom kihelyezni, kitárni és megmutatni, hanem azokkal az elemekkel játszodom, mint egy rendező, manipulátor vagy megváltó, szabad művészként, amik egyébként is ott vannak az emberekben, ismerősek, megszerettek, tehát a hétköznapi popkulturális vagy mediális ballasztból próbálok olyan képeket gyúrni, amelyek aktuálisak, ezt a kort leképezik és hatnak az emberre. Úgy, hogy meglátják ebben a saját pillanatnyi helyzetüket és igazságukat.

Rozsonits Tamás:

A dalaidra vonatkoztatva is hasonló a helyzet? Vegyük például a Tudósok *Basszál!* című slágerét.

drMáriás:

Annak a dalnak sokféle értelmezése létezik: lehet egyszerűen egy vulgáris mantrának értelmezni, ugyanakkor lehet egy termékenységzi zsolnárnak is. Felfogható egy csúfondáros dalnak is. Az átvezető kis szövegek a dalban ellenpontozzák a refrén kántálását. Tehát ez nem egy buta, perverz vagy egy szexuális aktusra felszólító szöveg. Sokkal inkább egyfajta sirató, amely kimond valami mélyről felszakadó haragot. Ez egy felszabadító aktus, amelyben az ember belemondja a mérgét, egyúttal bevallja a kötődését is ehhez a tevékenységhez, amelynek bizonyos értelemben a rabja. Az a lényeg, hogy amikor a koncerteken éneklük ezt a dalt az emberek, egyszerre nevetnek és érzik banálisnak, felszabadulnak. Ez egy rituálisan felszabadító, megváltó kis siratódal, közösségünk mély, vallásos himnusza.

Rozsonits Tamás:

Hogyan készülsz egy-egy új lemezre?

drMáriás:

Sok Tudósok-lemez jelent meg eddig. Magam is vendégeskedtem mások albumain, filmzenéket is szereztem; mégis: zenei gyakorlatomra a közösségi zenélés jellemző. A legjobb, amikor együtt, közösen, közös inspirációból hozunk létre új dalokat. Ihletből, a zenésztársaimmal. Évek óta állandó a zenekar felállása, általában minden hétfő reggel próbálunk Budakalászon, egy családi házban, a dobosunknál, Jeli Gergelynél. Ennél abszurdabb időpont nem létezik. Ilyenkor megy be mindenki komor fejjel a munkahelyére és szembesül a hétvégét követően a saját munkarabságával vagy a nehéz kötelezettségeivel. Mi

belevetjük magunkat ebbe a lehetetlen helyzetbe azzal a szándékkal, hogy létrehozzunk egy számot, ami vagy megszületik, vagy nem. Elkezdünk közösen muzsikálni, ezek a hangok inspirálnak engem, vagy esetleg én hozok valami szövegötletet, ami megragadott útközben vagy valahol megragadt bennem. Minden szövegemnek van egy inspirációja, ami vagy magánéleti, vagy spirituális, vagy éppen aktuálisan valami kiváltotta. Ilyen interakcióban születnek a dalaink. Ezeket rögzítjük telefonra, később finomítjuk vagy teljesen elfelejtjük. Ami megmarad, azt csiszolgatjuk és végső formájukig módosulva kerülnek rá egy-egy lemezre. Nagyon fontos az érlelés folyamata.

Rozsonits Tamás:

Együtt születik a szöveg és a zene?

drMáriás:

Igen. Egyszerre. Legtöbbször ott, helyben.

Rozsonits Tamás:

Az új lemez hogyan született?

drMáriás:

Zsigerből. A címe: *Akkor is nevetek*. Két érzést ütköztet: azt, hogy boldog vagyok, de dacból vagyok az, ami eleve tagadja a boldogságot. Lírai, szimbolikus, metaforikus módon fejezi ki azt a kettősséget, hogy a zene által érezze jól magát mindenki, mindennek ellenére.

Rozsonits Tamás:

A Tudósok zenekarban a demokrácia az „államforma”? Hiszen a zenekarokban általában a vezéregyéniségek egyben diktátorok is.

drMáriás:

Alapvetően demokrácia „uralkodik” azzal a kitételrel, hogy az én diktatórikus személyiséget minden tag maradéktalan tisztelettel fogadja el. Tréfát félre: a többiek elfogadnak engem mint irányadó, kérdéses helyzetekben döntést javasló, a jövőt és a feladatokat kijelölő vezetőt, de ennél semmivel sem többet. A zenekarban mi ugyanolyan egyenrangúak vagyunk, a saját területén mindenki ugyanolyan szabad, együtt vagyunk boldogok és nagyon jól érezzük magunkat egymás társaságában. És ez így van jól. Az én rettenetesen nagy szerencsém, hogy olyan emberek a társaim ebben a formációban, akik szerények, aranyosak, kiváló zenészek, pontosak, lelkiismeretesek. Öröm velük, köztük dolgozni! Basszusgitáron Endrei Dávid játszik, 1999-től tagja a zenekarnak, akkor volt tizenöt éves. Amikor megjelent az első próbán, a gitárja nagyobb volt, mint ő. Kiváló zenész és nagyon jószívű ember. Jeli Gergely 2003 óta dobol a zenekarban, nagyon szerény ember és kitűnő dobos. Gulyás Levente a gitárosunk két éve. Rendkívüli a technikai felkészültsége és a harmóniaismerete. Nagyon fiatal, egyidős a lányommal. A Tudósokban meghatározó személyiség volt Bada Dada, 1986 és 1996 között tíz éven át. A leghíresebb számaink közül jó néhány az ő szerzeménye, mint például az *Apa kocsit hajt*. Fontos szerep jutott a zenekarban Kovács Benedeknek, aki tizenöt évig gitározott nálunk. Dezső Tóni már az 1990-es évek óta tagja volt a csapatnak, nem állandó jelleggel. Ma bariton-szaxofonon játszik, valamint az ötleteivel és tapasztalataival segíti a zenekart. Nagyon sok zenész fordult meg ebben a formációban, Tóth Gábor zajzenész, képzőművész, performer, Walter Holinetz, bécsi szaxofonos, egyes Bizottság-tagok, Oláh Immanuel dobos, Tövisházi Ambrus, aki ugyancsak nagyon fontos zenész volt a csapat bizonyos korszakában, hosszan sorolhatnám.

Rozsonits Tamás:

Világhírű klubokban is megfordultatok, mint Amsterdamban a Paradiso vagy New Yorkban a Knitting Factory. Más ott a léghör?

drMáriás:

Nyilván mindenki szeret az ilyen legendás helyeken fellépni. Sok összetevőből áll, hogy egy ilyen helyen tudsz-e sikert aratni. Ismerni kell azt a kultúrát, a tradíciót, és kötődni is kell azokhoz a helyekhez, ahol az ember megjelenik művészként. Nekünk volt egy bizonyos networkünk, amihez kapcsolódva eljutottunk ezekre a helyekre. Sok helyen és sokakkal játszottunk, kialakult egy működő hálózat. Horvátország, Szlovénia, Szerbia, Ausztria, Németország, Olaszország, Franciaország, Anglia, Hollandia területén otthonosan mozogtunk. Utazni mindig jó, hiszen ez egy életforma, szert tettünk egy csomó új barát, ismerősre, kiállításokat, más művészeti produktumokat láttunk, új dolgokról értesültünk, ez nagyon izgalmas volt és maradt. Ugyanakkor ez egy a végletekig kimerítő és kockázatos életmód. Nekem személy szerint elég volt a bő tízéves intenzív megmártózás a nemzetközi kulturális szintéren. Azóta is vannak külföldi kiállításaim, koncertjeim, de ezek alkalmiak, mert úgy látom, hogy a kulturális piacok alapvetően országos és nemzeti szinten működnek. Az egy dolog, hogy az angolszász kultúra mindenhol eljut, de ettől eltekintve a magyar kultúra külföldön sokaknak annyit jelent, mint a karagandai: jóformán semmit. Ebből a helyzetből kiindulva kell felmérnie a lehetőségeit egy magyar művészek. Tudomásul kell venni, hogy nem kíváncsi rá a világ, sőt, egyfajta konkurenciaként tekint rá. Mindenki védi a saját piacát, minél nagyobb pénzről van szó, annál inkább.

Rozsonits Tamás:

A nagy magyar fesztiválokról mit tudsz elmondani annak fényében, hogy évekig értékes színpoltja volt a Tudósok a Szigetnek és a VOLT⁵⁰-nak is, mára pedig kikoptatok onnan?

drMáriás:

Ezek a fesztiválok valamikor szellemi táplálékként születtek meg. Emlékszem, az első Sziget Fesztiválok hatalmas energiák szabadultak fel azért, mert megszületett egy olyan művészeti forma, amely ősi, rituális gyökerű, tehát a természetben azonosulni egy felszabadult zenei jelenséggel. Azt fantasztikus volt átélni! Emiatt le a kalappal a szervezőknek! Azonban a gyakorlatiasság és az elüzletiesedés szempontjai során az egyre több fellépő és látogató miatt ezek a fesztiválok kulturális jellegű, de kizárólag szórakoztató kalandparkká, unaloműző félalkoholista szórakozássá váltak azok számára, akik meg tudják fizetni. Ezzel az a baj, hogy kiürült az üzenetük és a jelentőségük, a szervezőik elfáradtak és alapvetően bizonyos kompromisszumok mentén hozzák meg a döntéseiket. Számukra már nem fontos az a tradíció, hogy ki vett részt ezeknek a fesztiváloknak a megszületésekor, megtartani azok jellegét, üzenetét, karakterét. Nem céljuk hitelesen bemutatni a színes magyar zenei palettát, hanem egyszerűen a profit érdekében rakják össze a fellépőket. Ez a kimondottan piaci szemlélet nem hordoz művészeti minőséget, innentől kezdve ezeknek a fesztiváloknak nincs semmilyen jelentősége. Csak a látszatát jelentik annak, hogy valamilyen szellemi tevékenységet folytatnak. Szomorú ez, hiszen ez a látszattevékenység azért rossz, mert még az igényét is eltakarja annak, hogy egy valós kulturális rendezvényt hozzanak létre. A fiatalok sajnos ezt látják mint modellt, ami rendkívül kártékony, mert kiüresedett és felszínes minta. Ennek hosszan elhúzódó és mélyen káros hatásai lesznek az emberek identitására, nyelvi képességeire, igényeire és igénytelenségére. Olyan embereket gyárt a mai

---

⁵⁰ A VOLT Magyarország egyik legnagyobb zenei fesztiválja, melyet Sopronban tartanak 1993 óta.

média a Petőfi Rádiótól⁵¹ a VOLT Fesztiválig, akiknek munkájában a minőség vagy az üzenet és a szellemi tartalom jóformán felderíthetetlen.

Rozsonits Tamás:

Te magad is szerveztél fesztivált Nagy Fül Fesztivál néven. Milyen értékek mentén szervezted, és miért lett olyan hirtelen vége?

drMáriás:

Mivel a gagyi, értéktelen, kiüresedett zenei formák kerültek egyre inkább előtérbe és lettek támogatva a profitot szolgáló médiák által, ezért lett az az ötletünk, hogy az értékes, nem-kommersz, különböző műfajok előadóival rendezzünk fesztivált. Azért lett Nagy Fül a neve, mert olyan eseményt szeretünk volna, amelybe minden stílus belefér. A szabad improvizáció, az underground, az etno, a neopop, a dada, a punk és így tovább, szóval úgy gondoltuk, megpróbálunk létrehozni egy olyan fesztivált, ahol összehozzuk a kísérletező, műfajteremtő zenészeket az eredetiség, a minőség, a nyitottság és a sokoldalúság közös nevezője alatt. A Nagy Fül mindent befogad, meg akar élni új élményeket, attól függetlenül kíváncsi, hogy ki milyen nyelven, hangszeren és hogyan nyilvánul meg. Ezen a fesztiválon felléptek amerikai, orosz, szerbiai, román, holland és mindenféle zenészek, és mindenhol hoztak nagyon érdekes, értékes, személyes produkciókat. A fesztivál indulásakor volt egy alapítványi támogatási struktúra, amihez fordulhattunk, mint a Pro Helvetia svájci alapítvány, az azóta közellenséggé nyilvánított Soros Alapítvány, a különböző nagykövetségek alapítványai, mint a British Council, az Osztrák Kulturális Fórum, a német Goethe Intézet és így tovább. Szerény keretek között, de nagyon értékes és színvonalas fesztiválok sikerült összehozni, majd, amikor végre lett volna a fesztiválnak helye és lehetősége arra, hogy nagyobbá váljon és megizmosodjon – a IX. kerületben megszavaztak egy keretet neki –, addigra a konkurencia kinyírta. Mi ugyanannyi pénzért húsz országból huszonöt zenekart hoztunk, míg a másik fesztivál két országból négy fellépőt. Ez a helyzet nem felelt meg az ellenfeleinknek, és miközben megnyitottuk a fesztivált, a polgármester azonnal betiltotta. Még két utópróbálkozás volt, de ekkora ellenszélben nem tudtunk talpon maradni.

Rozsonits Tamás:

A zenélés, a festészet és az írás közül véleményem szerint az utóbbi a legitimebb kitárulkozás. Hogyan vélekedsz erről?

drMáriás:

Számomra az irodalom nagyon komoly és mély kaland. Hogy is kezdődött az írás? Verseket írtam tinédzserként, később azokat és művészeti tárgyú írásokat tettem közzé az *Új Szimposion*ban, majd 2000-tól, felkérésre, tizenhét éven át írtam az *ÉS*-be művészeti írásokat, kritikákat, esszéket. 1999-ben jelent meg az első kötetem, a *Szép a puszta*. Ez úgy született meg, hogy Nyíró András⁵² főszerkesztő felkért, írjak naponta az első magyar internetes portálnak, az *Internettónak*, bármit, amihez kedvem van. Aztán elkezdtem írni minden nap, verseket, töredékeket, gondolatfoslányokat, kis novellákat. Ezekből idővel összeállt egy elég ütős anyag, valamint kialakult egy gyakorlat, hogy minden nap írok. A *Szép a puszta*⁵³ című kötet ezeknek az írásoknak a gyűjteménye. Ezt követte később az *Űrbox madrigálok*,⁵⁴ majd 2004-ben jelent meg az első prózakötetem, a *Lomtalanítás*⁵⁵. Ez a kötet részben önreflexió,

⁵¹ A Petőfi Rádió a Magyar Rádió és a magyar közmédia könnyűzenei csatornája.

⁵² Nyíró András (1959) történész, szociológus, az *INteRNetto*, majd az *Index* első főszerkesztője, online szakértő.

⁵³ Kalligram, 1999

⁵⁴ Kalligram, 2001

⁵⁵ Konkrét Könyvek, 2004

részben bemutatja a mélyréteget annak a világnak, amelyben élünk, jóllehet azok az emberek voltak a kiindulópontjaim benne, akikkel kapcsolatban voltam, akiből tapasztalatokat, élményeket merítettem, akik így együtt leképeznek egy kort és egy társadalmat. Nagy sikere lett a fiatalok körében ennek a helyenként nyers és durva, ugyanakkor mély egzisztencialista prózának, s habár elfogyott a kötetből négyezer példány, mégsem találta meg a beágyazódottságát abban szcénában, amit magyar irodalomnak nevezünk. Azt kell mondanom, hogy az irodalmi élet zártsága és az ebből kényszerűen fakadó fokozatos kihalásának tényét beismerve átirányítottam az alkotói erőimet a képzőművészetre, amely közvetlenebb, gyorsabb és hatékonyabb. Erősebb nyomot hagy részemről, mint az irodalom. Mindezek ellenére örülök, hogy megírtam a prózaköteteimet, amik mind egy-egy szeletet mesélnek el a lelkemből.

Rozsonits Tamás:

Kínában több könyved is megjelent. Hogyan jött össze a kínai kaland?

drMáriás:

Egy szimpatizánsom, aki ismeri a zenémet és a prózámat, Min Erika hívta fel férje, Ze Min Yu műfordító figyelmét a prózámra. Min elolvasta több kötetemet, amik megtetszettek neki, s felajánlotta őket egy a tíz legnagyobb kínai kiadó közé tartozó Flower City Publishing House-nak, akik azután kiadták a *Lomtalanítás* majd az *Egy halott naplója*,⁵⁶ s hamarosan pedig a *Szabadkőműves szex*⁵⁷ című prózaköteteimet Min fordításában.

Rozsonits Tamás:

Írtál filmzenéket is. Milyen alkotásokhoz?

drMáriás:

Antal István Juszuf⁵⁸ kísérleti filmrendezőnek a filmjeihez készítettem zenéket. Juszufot nemzetközileg is elismerték bizonyos körökben, így neki köszönhetem, hogy először eljutottam New Yorkba, a patinás Anthology Film Archives-ba, ahol az *Intercisa* című filmünket Jonas Mekas⁵⁹ mutatta be. Aztán 1999-ben újra kiutaztunk s egy újabb filmet mutattunk be ugyanott, a *Várnai Vágottkák*at. Rajzfilmekhez is írtam zenét.

Rozsonits Tamás:

Jelentkeznek-e nálad fiatalok, hogy tőled akarnak tanulni?

drMáriás:

Akadtak, akik az egyetemi diplomamunkájukat rólam írták. Egy fiatal francia diáklány, Natalie Baliz a Sorbonne Egyetemen írt tanulmányt a művészetemről. Néha megkeresnek, s én akkor segítek.

Rozsonits Tamás:

Véleményed szerint megértenek vagy félreértenek téged?

drMáriás:

Én ezt nem tudom megmondani. Nyilván értenek, ha megvan az a frekvencia, ami létrejön a kibocsátó és a befogadó között. Az biztos, hogy érezhető, mi az, ami tetszik és mi

---

⁵⁶ Noran, 2006

⁵⁷ Noran, 2010

⁵⁸ István Juszuf (1951–2009) dramaturg, filmrendező, a Balázs Béla Stúdió vezetőségi tagja volt.

⁵⁹ Jonas Mekas (1922–2019) amerikai-litván filmrendező, író, költő.

az, ami nem. Mi jobban, mi kevésbé. Ez egy ördögi kör, hogy az ember meg akar-e felelni és milyen mértékben, vagy sem.

Rozsonits Tamás:

A megfelelési kényszer a te esetben nem játszik.

drMáriás:

Nem különösebben. Teszem a dolgom, ennyi.

Rozsonits Tamás:

Fábry Sándorral⁶⁰ közös kötettel⁶¹ jelentkeztetek. Hogyan találtatok egymásra?

drMáriás:

Fábry Sanyi egy elképesztő figura, aki számomra azért páratlanul eredeti és fontos, mert hihetetlen lexikális tudással és gyakorlati élettapasztalattal rendelkezik. Tudása a pestiségnek, a pesti tradíciókülönböző szokásainak, szereplőinek, eseményeinek, tárgyaknak, felhasználásoknak, újításoknak, történelmi eseményeknek mérhetetlen tára. A kelet-európai furcsa, pre- és posztszocialista, dadaista identitás izgalmas megfogalmazója. Keresi, hogy nálunk mi a szép, az miért szép, mi hogyan fogjuk föl a szépet, mi az, amit mi a sajátunknak érzünk, mi tükrözi a mi világunkat. Ennek a világnak egyedülálló, őszinte, hiteles történésze és interpretálója. A *Dizájn center* című műsora, amely kelet-európai identitásunkat tárgyi kultúránkon keresztül bemutató sorozata olyan szinten színes és intim tükre ennek a világnak, amit más nem nagyon mutatott még fel eddig. Ezért kezdett engem inspirálni a hangvételével. Amikor olyan lehetőséghez jutottam, hogy egy nagy kiállításomhoz készülhet egy katalógus, egy nagy album, úgy gondoltam, megkérdezem, volna-e kedve szövegeket írni a képeimhez. Egyrészt azért, mert a szereplőket elég jól ismeri Marxtól Sztálinon át Orbán Viktorig, Horn Gyuláig és Soros Györgyig, másrészt mert nagyon jól érti, hogy ezek a képek az esetemben miről szólnak és kiket akarnak megszólítani, harmadrészt, mert ő ezekkel a képekkel találkozott különböző tárlatvezetésekben, és nagyon ihletetten tudott róluk beszélni. Amikor elvállalta a szövegek megírását, nem tudta, mire vállalkozik, mert olyan képekről kellett írnia, amelyek eleve rendelkeznek egyfajta történettel és eleve van bennük egy saját poén. Elkezdte a munkát és megtalálta azt a hangnemet, amellyel egyszerre kívül- és „belülállóként” is viszonyult a figurákhoz. Így alakult ki egy párhuzamos világ, amiben ő prózáíróként közelítette meg az én képzőművészeti világomat.

Rozsonits Tamás:

Vissza a családotodhoz: a gyerekeid mivel foglalkoznak?

drMáriás:

Két gyermekem van. Mindkettő más-más módon örökölte, amit tőlem kapott. Lilla lányom huszonhat éves. Egy kitérővel a bölcsészettudományi kart követően művészképzésben vesz részt, ma a Pécsi Zenei Egyetem hallgatója, opera-énekesnőnek készül, ami sok értelemben közel áll ahhoz, amit láthatott-hallhatott itthon. Bertalan fiam huszonnégy éves, joghallgató, idén diplomázik, s bár ő jóval inkább reális, mégis nagyon jól érti és szereti azt, amit csinálok, sokszor eljön a kiállításaimra, koncertjeimre.

Rozsonits Tamás:

Téged mi az, ami kikapcsol, szórakoztat és feltölt a szabadidődben?

---

⁶⁰ Fábry Sándor (1953) író, humorista, műsorvezető, dramaturg, érdemes és kiváló művész.

⁶¹ *Etűdök rókafüreszre és zongorára*, Kossuth, 2018

drMáriás:

Szeretek fürdőke járni, úszni, sétálok, moziba járok, művészfilmeket nézek. Utazni nagyon szeretek és a családi feladatokat, eseményeket is kikapcsolódásként élem meg.

Rozsonits Tamás:

Minden nyáron eljutsz a tengerhez is. Miért fontos ez számodra?

drMáriás:

Van ennek egy metafizikai és egészségügyi vetülete. A természetben feltöltődik és megtisztul az ember, mentálisan kikapcsol. A másik, hogy az Adria nagyon sokat jelent számomra, a végtelent, a tökéletes szépséget. És ezek mellé visszahozza a gyermek- és ifjúkoromat, a volt Jugoszlávia földrajzi és kulturális kontextusát. Egyre furcsább, s egyben izgalmasabb, ahogy múlik az idő, hogy elmegyek innen valahova jó messzire, és ott beszélni tudok a helyiek nyelvén, értem a szokásaikat, mentalitásukat. Látogatás teszek a második otthonomba, s a múltba, amely párhuzamosan halad előre az én új világgal. Érdekes, fontos és izgalmas élmények ezek. Nagyon segítik a feltöltődésemet. Ezért járok minden nyáron a tengerpartra.